ECLI:LV:AT:2019:1022.C05019312.11.S
Lieta Nr. C05019312, SKC-230/2019
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2019.gada 22.oktobrī

Senāts šādā sastāvā:
senatore referente Inta Lauka,
senators Valerijs Maksimovs,
senatore Mārīte Zāģere

izskatīja rakstveida procesā lietu sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 29.augusta spriedumu /pers. B/ prasībā pret /pers. C/ par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu, izlikšanu no nekustamā īpašuma, zemes nomas attiecību pastāvēšanas atzīšanu, parāda piedziņu un /pers. C/ pretprasībā pret /pers. B/ par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu un juridisko faktu konstatēšanu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. B/, pamatojoties uz Civillikuma 927., 968., 1036., 1038., 1587., 1588., 1651., 1562., 1662., 1716., 1717., 1720., 1756., 1757.pantu, 1759.panta 1.punktu, 1760., 1765., 1770., 1771., 1772., 1773., 1775., 1778., 1779., 1779.[1], 1785., 1786., 2112., 2119., 2120., 2123., 2124., 2141., 2144.pantu, likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmās daļas 5.punktu un ceturto daļu, 2011.gada 30.decembrī, ar grozījumiem 2012.gada 15.jūnijā, cēla tiesā prasību pret /pers. C/ par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu, izlikšanu no nekustamā īpašuma, zemes nomas attiecību pastāvēšanas atzīšanu un parāda piedziņu, lūdzot tiesu:

- atzīt prasītājai īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu – garāžu Nr. /numurs/, /adrese A/ (turpmāk arī – garāža Nr. /numurs/);
- piedzīt no atbildētājas prasītājas labā parādu 893,66 Ls;
- izlikt atbildētāju no garāžas Nr. /numurs/ ar visām viņai piederošajām mantām, t.sk., automašīnu;
- atzīt, ka laika posmā no 1997.gada 1.novembra līdz 2011.gada 31.novembrim starp prasītāju kā iznomātāju un atbildētāju kā nomnieci pastāvēja faktiskās zemes nomas attiecības, kurās nomas priekšmets ir zemes gabals „/Nosaukums B/, Madonā, 40 m^2 platībā, nomas maksa 90 Ls gadā;
- piedzīt no atbildētājas tiesas izdevumus.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] Prasītājai atzītas īpašuma tiesības uz zemes gabalu /Nosaukums B/, Madonā. Īpašuma tiesības 1997.gada 7.novembrī nostiprinātas zemesgrāmatā. Uz zemes gabala atrodas piecas garāžu būves ar adresi /adrese A/.

Atbildētāja lieto garāžu Nr. /adrese/, lai gan uz to īpašuma tiesības atzīstamas prasītājai kā zemes īpašniecei, jo garāža kā patstāvīgs īpašuma objekts nav reģistrēta. Neviena cita persona tiesas ceļā nav pierādījusi savas īpašuma tiesības uz šo garāžu un nepastāv neviens no priekšnoteikumiem, lai īpašuma tiesības uz to tiktu atzītas kādai citai personai, nevis prasītājai.

[1.2] Atbildētāja lieto prasītājas zemi, par to neko nemaksājot. Pastāvot strīdam par īpašuma tiesībām uz garāžu, atbildētāja nav atbrīvota no pienākuma maksāt prasītājai maksu par zemes lietošanu. Atbildētāja piedāvājusi noslēgt zemes nomas līgumu ar nosacījumiem – pilnībā segt nekustamā īpašuma nodokli un maksāt zemes nomas maksu – zemes gabala kadastrālo vērtību un vēl 5 % no tās gadā. Tā kā līgums nav noslēgts, prasītāja aprēķinājusi zaudējumus nesaņemtās zemes nomas maksas veidā, par pamatu ņemot zemes nomas maksu, kāda minēta līgumos ar citiem līdzās esošo garāžu lietotājiem. Atbilstoši Civillikuma 2120.pantam zemes nomas maksai jābūt patiesai atlīdzībai par zemes lietošanu, kurai jāsedz apsaimniekošanas izdevumi un jādod iznomātājam peļņu, turklāt jāņem vērā, ka garāža fiziskai personai ir greznuma, nevis pirmās nepieciešamības lieta, tā atrodas izdevīgā vietā un nomniece zemi intensīvi lieto. Ņemot vērā Civillikumā noteikto noilgumu, prasītāja aprēķinājusi zaudējumu atlīdzību, ko vēlāk prasības grozījumos definējusi kā nomas maksas parādu 1200 Ls par laiku no 2001.gada līdz 2011.gada 30.decembrim, taču prasības summa samazināta līdz 893,66 Ls.

[1.3] Prasītāja lūgusi ar spriedumu atzīt zemes nomas faktiskās attiecības, nosakot zemes nomas tiesisko attiecību būtiskās sastāvdaļas atbilstoši Civillikuma 2112. un 2124.pantam. Par nomas tiesisko attiecību sākumu uzskatāms 1997.gada 7.novembris, kad zemesgrāmatā nostiprinātas prasītājas īpašuma tiesības uz zemi, uz kuras jau atradusies garāža. Nomājamās zemes platība ir 40 m^2, nomas maksa – 90 Ls gadā.

[2] Atbildētāja /pers. C/, pamatojoties uz Civillikuma 1., 3., 994., 998., 999., 1006., 1007., 1013., 1018., 1021., 1024., 1030., 1060.pantu, likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 16.pantu, 2012.gada 3.augustā cēla pretprasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu un juridisko faktu konstatēšanu, lūdzot tiesu:

- atzīt atbildētājai īpašuma tiesības uz ieilguma pamata uz garāžu Nr./numurs/;
- konstatēt šādus juridiskos faktus:

1) atbildētāja bija individuālo automašīnu īpašnieku garāžu celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva „Celtnieks" (turpmāk arī – kooperatīvs) biedre;

2) kooperatīvam piederēja garāža Nr. /numurs/;

3) kooperatīvs 1991.gadā likvidējās;

4) kooperatīvs, 1991.gada likvidējoties, nodeva tam piederošo garāžu Nr. /numurs/ tā biedrei – atbildētājai – valdījumā un īpašumā.

Pretprasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[2.1] Ar Madonas rajona Darbaļaužu deputātu padomes Izpildu komitejas (turpmāk arī – DDP IK) lēmumu Nr. 96, pamatojoties uz Ministru

Padomes 1963.gada 29.marta lēmumu Nr. 200, 1975.gadā reģistrēti kooperatīva statūti, apstiprināta valde un revīzijas komisija. Kooperatīvs nodibināts ar reģistrācijas brīdi, atbilstoši likumam „Par kooperāciju PSRS". Madonas pilsētas DDP IK saskaņā ar 1975.gada 23.oktobra lēmumu Nr. 64 iedalījusi kooperatīvam apbūves zemes gabalu /nosaukums/ (tagad – /nosaukums/) ielā, Madonā, 2500 m^2 platībā, bet ar 1985.gada 29.oktobra lēmumu Nr. 57 piešķīrusi kooperatīvam papildu zemes gabalu garāžu celtniecībai 1500 m^2 platībā. Individuālo garāžu piesaistes projekta dokumentācija izstrādāta, pamatojoties uz kooperatīva 1976.gada 24.maija pasūtījumu Nr. 17. Kooperatīvs garāžu celtniecību veicis laika posmā no 1975.gada un darbojies līdz 1991.gadam, kad sakarā ar izmaiņām normatīvos aktos nolemts veikt kooperatīva likvidāciju.

[2.2] Atbildētāja garāžu Nr. /numurs/ ieguvusi uz tiesiska pamata – viņa bijusi kooperatīva biedre un, kooperatīvam likvidējoties, atbildētājas valdījumā un īpašumā nodota konkrētā garāža, kura atrodas uz šobrīd prasītājai piederošās zemes. Garāžu celtniecība notikusi saskaņā ar tajā laikā spēkā esošiem normatīvajiem aktiem un teritoriālo plānojumu. Visus šos vairāk nekā desmit gadus garāža valdīta labā ticībā un bijusi nepārtrauktā valdījumā. Atbildētājai nav zināmi šķēršļi, kas nepieļautu garāžas iegūšanu īpašumā. Atbildētāja garāžu uzturējusi kārtībā, apsaimnieko un joprojām izmanto. Šajā gadījumā pastāv visi Civillikumā minētie priekšnosacījumi garāžas iegūšanai īpašumā ar ieilgumu.

[2.3] Tā kā daļa dokumentu nav saglabājušies no atbildētājas neatkarīgu iemeslu dēļ, viņa spiesta lūgt tiesu konstatēt juridiskos faktus.

[3] Ar Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas kā pirmās instances tiesas 2013.gada 24.janvāra spriedumu prasība apmierināta daļēji, pretprasība apmierināta pilnīgi. Tiesa nosprieda:

- atzīt, ka no 2001.gada 30.decembra līdz 2011.gada 30.novembrim starp prasītāju kā iznomātāju un atbildētāju kā nomnieci pastāvējušas zemes nomas faktiskās attiecības ar šādām būtiskām sastāvdaļām: 1) nomas priekšmetu – zemes gabalu 40 m^2 platībā /Nosaukums B/, Madonā; 2) nomas maksu 6 Ls gadā;
- piedzīt no atbildētājas prasītājas labā nomas maksu no 2001.gada 30.decembra līdz 2011.gada 30.novembrim 59,53 Ls, to ieskaitot SIA „ACB Serviss" bankas kontā;
- konstatēt juridiskos faktus:

1) atbildētāja bija kooperatīva biedre;

2) kooperatīvam piederēja garāža Nr. /numurs/;

3) kooperatīvs likvidējoties nodevis savu nekustamo īpašumu – garāžu Nr. /numurs/ kooperatīva biedres – atbildētājas valdījumā un īpašumā;

- atzīt atbildētājai īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu – garāžu Nr. /numurs/;
- piedzīt no atbildētājas prasītājas labā tiesas izdevumus 0,67 Ls;
- piedzīt valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus no prasītājas 10,03 Ls un no atbildētājas 0,72 Ls.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītājas apelācijas sūdzību, Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija kā apelācijas instances tiesa 2017.gada 29.augustā nosprieda prasību apmierināt daļēji, pretprasību apmierināt pilnīgi. Tiesa nosprieda:

- konstatēt šādus juridiskos faktus:

1) atbildētāja bija kooperatīva biedre;

2) kooperatīvam piederēja garāža Nr. /numurs/;

3) kooperatīvs, 1991.gadā likvidējoties, nodeva savu nekustamo īpašumu – garāžu Nr. /numurs/, kooperatīva biedres – atbildētājas valdījumā un īpašumā;

- atzīt atbildētājai īpašuma tiesības uz ieilguma pamata uz garāžu Nr. /numurs/;
- atzīt, ka laika posmā no 2001.gada 30.decembra līdz 2011.gada 30.novembrim starp prasītāju kā iznomātāju un atbildētāju kā nomnieci pastāvējušas zemes nomas faktiskās attiecības ar to būtiskām sastāvdaļām: 1) nomas priekšmetu – zemes gabalu 40 m^2 platībā /Nosaukums B/, Madonā; 2) nomas maksu 8,54 *euro* gadā;
- piedzīt no atbildētājas prasītājas labā nomas maksas parādu 84,70 *euro* par laiku no 2001.gada 30.decembra līdz 2011.gada 30.novembrim;
- piedzīt no atbildētājas prasītājas labā valsts nodevu 1,91 *euro*;
- piedzīt no atbildētājas valsts ienākumos valsts nodevu 71,14 *euro*;
- piedzīt valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus no prasītājas 16,17 *euro* un no atbildētājas 0,14 *euro*.

Spriedumā norādīti šādi motīvi.

[4.1] Nav vērtējami prasītājas apelācijas instances tiesā iesniegtajos rakstveida paskaidrojumos minētie argumenti un apsvērumi, kas atšķiras no apelācijas sūdzībā norādītajiem, jo Civilprocesa likums neparedz apelācijas sūdzības papildināšanu pēc tam, kad izbeidzies apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņš.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 432.panta piektajai daļai pirmās instances tiesas spriedumā ietvertā argumentācija daļā par prasības noraidīšanu un pretprasības apmierināšanu atzīstama par pareizu un pilnībā pietiekamu, līdz ar to ir pamats pievienoties pirmās instances tiesas sprieduma motīviem.

[4.2] Lietā nav strīda, ka prasītājai pieder nekustamais īpašums /Nosaukums B/, Madonā, kas sastāv no diviem zemes gabaliem 10 622 m^2 un 1464 m^2 platībā, īpašuma tiesības zemesgrāmatā reģistrētas 1997.gada 7.novembrī. Uz zemes gabala 10 622 m^2 platībā atrodas piecas padomju varas gados celtas būves – garāžas, kas zemesgrāmatas nodalījumā norādītas kā zemes gabala apgrūtinājums. No Madonas pilsētas aerofotoplāna izkopējuma, būvvaldes /datums/izziņas Nr. /numurs/ un tai pievienotās zemes gabala izvietojuma shēmas noskaidrots, ka būves ar kadastra apzīmējumu /numurs B/sastāvā ietilpst 18 garāžu boksi, tostarp garāža Nr. /numurs/.

[4.3] Izvērtējot pierādījumus, secināms, ka garāža Nr. /numurs/ uzbūvēta līdz Civillikuma Lietu tiesību daļas spēkā stāšanās dienai, tādēļ jāņem vērā likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 1.panta otrā daļā noteiktais, ka īpašuma un citu lietu tiesību iegūšana un īstenošana laikā līdz 1992.gada 1.septembrim apspriežama uz to likumu pamata, kas bija spēkā līdz 1992.gada 1.septembrim, ciktāl šis likums nenosaka citādi. Pirmās instances tiesa pareizi atzinusi, ka ir pieļaujami izņēmumi no minētā likuma 14.panta ceturtajā daļā nostiprinātā akcesijas principa un šie izņēmuma gadījumi, kuros zemes gabala sastāvdaļas tiesiskā ziņā uzskatāmas par patstāvīgu īpašuma priekšmetu, paredzēti šā likuma 14.panta pirmajā daļā – tie ir nosacījumi, kuriem pastāvot, ēkas līdz to apvienošanai vienā īpašumā ar zemi ir uzskatāmas par patstāvīgiem īpašuma objektiem un iepriekš norādītā prezumpcija nav spēkā. Tādējādi arī garāža var pastāvēt kā no zemes nekustamā īpašuma atsevišķs, patstāvīgs īpašuma objekts.

[4.4] Ievērojot Civillikuma 998.pantā noteikto, jāpiekrīt pirmās instances tiesas spriedumā atzītajam, ka atbildētāja pierādījusi visus likumā noteiktos priekšnosacījumus nekustamā īpašuma iegūšanai ar ieilgumu.

[4.4.1] Par īpašuma priekšmetu atbildētāja norādījusi garāžu Nr. /numurs/, kas ietilpst telpu būvē ar kadastra apzīmējumu /numurs/, kurai, kā redzams no Ēkas kadastrālās uzmērīšanas lietas, piešķirts telpu grupas kadastra apzīmējums /numurs A/. Tātad garāža Nr. /numurs/ ir privāta īpašuma priekšmets, ko var iegūt ar ieilgumu, kā tas noteikts Civillikuma 929. un 1000.pantā.

[4.4.2] Ievērojot Civillikuma 1006.pantu, atzīstams, ka atbildētāja pierādījusi ieilguma tiesisko pamatu – saskaņā ar Civillikuma 1007.panta 2.punktu tas bija tiesisks darījums. Konkrētajā gadījumā kooperatīvs „Celtnieks", izbeidzot savu darbību, atbilstoši tā dalībnieku ieguldītajām pajām, uzceltās garāžas sadalīja kooperatīva bijušajiem biedriem. Šis tiesiskais pamats vērsts uz īpašuma iegūšanu ar nodošanu, kas atbilstoši tiesību teorijā atzītajam ir svarīgs nosacījums tiesiskā pamata konstatēšanā. Tas ir tiesisks pamats, kas jau pats par sevi varētu piešķirt īpašuma tiesību ieguvējam, savukārt formas, procedūras trūkumi un īpašuma tiesību pierādošu dokumentu iztrūkums radījis situāciju, ka būves likumīga uzbūvēšana, ko veica kooperatīvs, tam likvidējoties, nav nodrošinājusi tūlītēju īpašuma tiesību pāreju bijušajiem kooperatīva biedriem, un situāciju, ka atbildētājai nav iespējams īpašumu reģistrēt zemesgrāmatā uz sava vārda. Vērtējot pierādījumus un konstatējot ieilgumu, jāņem vērā Civillikuma 1031.panta otrā daļa. Nevar piekrist apelācijas sūdzībā norādītajam, ka tiesa nepamatoti apmierinājusi pretprasību bez rakstveida pierādījumiem, tiesību normās noteikto aizvietojot ar liecinieku liecībām. Atbildētāja atbilstoši objektīvai iespējamībai ar likumā pieļautiem pierādīšanas līdzekļiem pierādījusi savu apgalvojumu patiesumu līdz tādai ticamības pakāpei, kas ļauj konstatēt faktus, atzīt notikušo garāžas celtniecību par likumīgu un atzīt atbildētājai īpašuma tiesības uz garāžu. Lai pierādītu savu pretprasību, atbildētāja bija lūgusi konstatēt juridiskos faktus.

[4.5] Nav pamatots apelācijas sūdzības iesniedzējas arguments, ka, konstatējot prasītos juridiskos faktus, tiesa grozījusi prasības priekšmetu. Konkrētajā gadījumā pretprasība celta par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu un attiecīgie juridiskie fakti ir būtiski, lai konstatētu īpašuma iegūšanas tiesisko pamatu, un tie būtu konstatējami neatkarīgi no tā, vai lūgums tos konstatēt izteikts pretprasības lūgumu daļā, vai uz to esamību norādīts pretprasībā. Prasība par juridisko faktu konstatēšanu nav celta sevišķās tiesāšanas kārtībā, bet gan prasības kārtībā, jo starp pusēm pastāv strīds par tiesībām, līdz ar to apelācijas sūdzībā ietvertā atsauce uz Senāta 2005.gada 9.februāra spriedumu lietā Nr. SKC-77/2005 nav pamatota.

[4.5.1] Apelācijas sūdzībā nav apstrīdēti pirmās instances tiesas konstatētie fakti, secinājumi, argumenti attiecībā uz kooperatīva dibināšanu, tā laika normatīvo aktu prasībām atbilstošu darbību līdz likvidācijai, kas dod pamatu, papildus nevērtējot šos apstākļus, pievienoties pārsūdzētajā spriedumā ietvertajiem motīviem.

[4.5.2] Par nepamatotiem atzīstami apelācijas sūdzībā norādītie iebildumi, ka būve ir nelikumīga būvniecība, jo tā esot uzbūvēta bez būvprojekta un būvatļaujas, turklāt uz zemes, kas šim nolūkam nebija piešķirta. Atbilstoši judikatūrā (sk. *Senāta 2005.gada 2.marta spriedumu lietā Nr. SKC-101/2005, 2007.gada 4.aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-85/2007, 2009.gada 20.maija spriedumu lietā Nr. SKC-147/2009 un 2011.gada 14.septembra spriedumu lietā Nr. SKC-234/2011*) norādītajam, secināms, ka priekšnoteikums īpašuma tiesību atzīšanai uz garāžu ir apstāklis, ka tā līdz 1992.gada 1.septembrim uzcelta likumīgi, t.i., saskaņā ar apstiprinātu būvprojektu un būvvaldes atļauju uz zemes gabala, kas likumā noteiktā kārtībā piešķirts šim nolūkam. 1976.gada 26.februārī apstiprināto kooperatīva Paraugstatūtu 8.punkts paredzēja, ka kooperatīvs var uzsākt garāžu celtniecību pēc tam, kad DDP IK piešķīrusi zemi apbūvei, apstiprinājusi projekta un tāmes dokumentāciju, ko akceptējusi kooperatīva biedru kopsapulce, un kas noteiktā kārtībā saskaņota ar ieinteresētajām organizācijām.

Nepamatota ir prasītājas prasība garāžu celtniecības likumības pierādīšanai iesniegt visus garāžu celtniecības laikā spēkā bijušos normatīvajos aktos norādītos dokumentus un atļaujas. Šādas prasības izpilde objektīvi nav iespējama, ievērojot laika periodu, kas pagājis kopš garāžu būvniecības, kā arī to, šādi dokumenti neatrodas Valsts zemes dienesta Vidzemes reģionālajā nodaļā un Madonas pilsētas būvvaldē, tie nav iegūstami arī no garāžu kooperatīva bijušā priekšsēdētāja mantiniekiem, kuri šādus dokumentus nav pārņēmuši.

Novērtējot rakstveida pierādījumus kopsakarā ar atbildētājas paskaidrojumiem, un liecinieces /pers. K/, kura no /datums/ līdz /datums/ strādājusi Madonas rajona Arhitekta ražošanas grupā par arhitekti, pēc tam par valsts celtniecības arhitektūras kontroles arhitekti, liecībām līdzīgās lietās (strīdā starp prasītāju un citu garāžu lietotājiem), pirmās instances tiesa pamatoti secinājusi, ka garāžu celtniecība nosacīti veikta trijos posmos – pirmajā posmā līdz 1985.gadam būvētas uz prasītājas zemes atrodošās garāžas no Nr. 1 līdz Nr. 91, no 1985.gada būvētas garāžas no Nr. 94 līdz Nr. 157, bet pārējās garāžas projektētas un celtas vēlākā laika periodā.

Iepriekš minēto attiecībā uz garāžu celtniecības likumību apstiprina lietā esošie rakstveida pierādījumi – Madonas pilsētas DDP IK 1975.gada 23.oktobra lēmums Nr. 64 par zemes piešķiršanu garāžu būvniecībai, kooperatīva „Celtnieks" 1976.gada 24.maija iesniegums par projekta dokumentācijas izstrādāšanu garāžu celtniecībai, Madonas pilsētas DDP IK 1985.gada 29.oktobra lēmums Nr. 57 un 1990.gada 12.oktobra lēmums Nr. 62 par papildu zemes piešķiršanu. No 1976.gada garāžu tehniskā darba projekta redzams, ka tas attiecināms uz pirmajā kārtā būvētajām garāžām, tostarp, arī uz garāžu Nr. /numurs/. Lai gan apelācijas sūdzībā norādīts, ka būve, kurā ietilpst garāža Nr. /numurs/, uzbūvēta uz tam nepiešķirta zemes gabala, vienlaikus apelācijas sūdzībā atzīts, ka pirmā garāžu bloka būvniecība notikusi likumīgi, proti, pēc projekta un uz šim nolūkam piešķirta zemes gabala. Faktu, ka zeme piešķirta pirmajā kārtā projektēto un celto garāžu būvniecībai, apliecina arī garāžu tehniskā darba projekta dokumentācijā esošais izkopējums no Madonas pilsētas plāna, zemes gabala plāna un izkopējums no ģenerālā plāna. Arī no Namīpašuma tehniskās inventarizācijas lietas dokumentācijas izriet, ka 1980.gadā uz līdz tam piešķirtas zemes likumīgi tika uzbūvētas pavisam 52 garāžas. Savukārt, novērtējot garāžu tehniskā darba projekta dokumentācijā esošos plānus kopsakarā ar inventarizācijas lietā esošo ēku izvietojuma shēmu, secināms, ka pirmajā kārtā garāžu būvniecībai piešķirtā zeme atradusies pa labi no bijušā cukurbiešu pieņemšanas punkta un šajā vietā arī reāli garāžas uzbūvētas. Tātad garāžu rindu, kurā ietilpst konkrētā strīdus garāža Nr. /numurs/, būvniecība notikusi saskaņā ar 1976.gadā izstrādāto tehnisko darba projektu, kuru 1976.gada 3.jūnijā ir saskaņojis Madonas rajona arhitekts. Nav arī šaubu, ka zemes reformas gaitā tika mainītas visas iepriekš piešķirtās adreses. Tāpat pašvaldības būvvalde 2009.gada 27.janvāra vēstulē apliecinājusi būvju celtniecības likumību.

Ņemams vērā arī tas, ka vairākiem kooperatīva biedriem, kuru garāžu celtniecība notikusi pēdējā kārtā un kuru garāžas atrodas uz valsts zemes, ar tiesas spriedumiem atzītas īpašuma tiesības, un garāžas reģistrētas zemesgrāmatā. Par šo garāžu celtniecības likumību nav strīda, pret to nav iebildusi pašvaldība. Nav šaubu, ka kooperatīva uzceltās garāžas nekad nav nodotas ekspluatācijā, ko /datums/izziņā apstiprinājusi pašvaldības būvvalde. Likumīgi uzbūvētas ēkas nenodošana ekspluatācijā tās būvniecību nepadara par nelikumīgu. Šajā sakarā jāņem vērā arī iepriekš norādītajā judikatūrā atzīto, ka priekšnoteikums īpašuma tiesību atzīšanai uz garāžu ir apstāklis, ka tā likumīgi uzcelta līdz 1992.gada 1.septembrim. Arī Senāta 2010.gada 22.oktobra spriedumā lietā Nr. SKC?250/2010 atzīts, ka ne būvatļauja, ne akts par ēkas nodošanu ekspluatācijā atsevišķi nevar pierādīt kādas personas tiesības uz ēku, jo to uzdevums ir nodrošināt normatīvo aktu ievērošanu būvniecības procesā. Senāts 2006.gada 20.decembra spriedumā lietā Nr. SKC-767/2006 atzinis, ka objekta nenodošana ekspluatācijā nav šķērslis īpašuma tiesību atzīšanai uz dabā eksistējošu būvi.

[4.5.3] Pirmās instances tiesa pamatoti norādījusi – Latvijas PSR Civilkodeksa 99. un 100.pants paredzēja, ka kooperatīvās organizācijas saskaņā ar to statūtiem valda, lieto un rīkojas ar mantu, kas tām pieder, un ka to īpašumā var būt ēkas, celtnes. Situācijā, kad kooperatīvs tika likumīgi nodibināts un darbojās, nav šaubu, ka tā īpašumā varēja atrasties attiecīgā garāža, kuras celtniecība bija kooperatīva dibināšanas un darbības mērķis. Turklāt garāžu būvniecība nebija obligāti jāveic pašam kooperatīvam. 1976.gada Paraugstatūtu 17.punkts paredzēja, ka kooperatīva biedri un viņu ģimenes locekļi var paši piedalīties garāžas celtniecībā, savukārt viņu darba izlietojumu un kārtību, kādā viņu ieguldītā darba vērtība ieskaitāma pajā, noteica kooperatīva valde. Rakstveida pierādījumu par konkrētu darbu veikšanu un materiālu iegādi trūkums pats par sevi neliecina, ka kooperatīvs nebūtu būvējis garāžu Nr. /numurs/. Lietā esošie rakstveida pierādījumi apstiprina, ka pēc kooperatīva iesniegumiem tam piešķirta zeme garāžu būvniecībai, ka tieši kooperatīvs pasūtījis būvniecības projektu dokumentāciju un ka garāžu tehniskās inventarizācijas lietas dokumentācijā kā īpašnieks ir norādīts kooperatīvs. Apstākļus, ka garāžas uzbūvētas, to celtniecībā gan ar savu darbu, gan līdzekļiem piedalījušies kooperatīva biedri, apliecinājušas arī pirmās instances tiesas sēdē nopratinātās liecinieces /pers. N/ un /pers. O/.

[4.5.4] Par faktu, ka atbildētāja bija kooperatīva „Celtnieks" biedre, liecināja pirmās instances tiesas sēdē nopratinātās liecinieces /pers. N/ un /pers. O/, to apliecina kooperatīva atbildētājai izrakstītās kvītis – kases ieņēmumu orderi par nodokļu un nomas maksas samaksu 1979., 1981., 1986., 1988., 1990.gadā. Tas vien, ka nav saglabājušies dokumenti, kuri apliecinātu kooperatīva biedru sarakstu, iesniegumi par iestāšanos kooperatīvā un pajas piederības apliecības izdošanu, nerada nelabvēlīgas juridiskas sekas personai, respektīvi, dokumentu esamība vai neesamība pēc vairāk kā trīsdesmit gadiem nevar ietekmēt šāda fakta konstatēšanu. Nav pamata liecinieču liecības apšaubīt, jo viņas brīdinātas par krimināltatbildību. Nav arī iegūti pierādījumi tam, ka kāda persona, kura bijusi kooperatīva biedrs, iebilstu atbildētājas apgalvojumam par viņas līdzdalību kooperatīvā.

[4.5.5] Pirmās instances tiesa pamatoti konstatējusi faktu, ka kooperatīvs, 1991.gadā likvidējoties, garāžu Nr. /numurs/ ir nodevis kooperatīva biedres – atbildētājas valdījumā un īpašumā. Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991.gada 6.augusta lēmuma „Par Latvijas Republikas likuma „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām" spēkā stāšanās kārtību" 2.punkts paredzēja, ka visām kooperatīvajām sabiedrībām līdz 1992.gada 1.martam jāreģistrējas Uzņēmumu reģistrā vai jālikvidējas šajā likumā noteiktajā kārtībā. Kooperatīvs nekad nav ticis reģistrēts Uzņēmumu reģistrā, tātad tā darbība vismaz 1992.gada 1.martā atzīstama par izbeigušos uz likuma pamata, jo pēc šī datuma tas nevarēja vairs darboties kā nereģistrēts uzņēmums. Faktu ka kooperatīvs vairs nepastāv kā juridiska persona, prasītāja nav apstrīdējusi.

[4.5.6.] Lai arī prasītāja apšaubījusi kooperatīva kopsapulces 1991.gada 25.jūnija protokolu, kurā nolemts kooperatīvu likvidēt un mantu – garāžas – nododot īpašumā kooperatīva biedriem, taču tam šajā gadījumā nav izšķirošas nozīmes, jo kooperatīva darbība izbeigusies uz likuma pamata. Ņemot vērā to, ka atbildētāja bija kooperatīva biedre, kura apsaimniekoja garāžu un kooperatīvs ir likvidējies, nav šaubu, ka garāža Nr. /numurs/ nodota kooperatīva biedrei – atbildētājai – īpašumā un valdījumā, t.i., kooperatīva manta sadalīta atbilstoši ieguldītajai pajai, kas atbilst katras garāžas vērtībai, ko noteikusi kooperatīva valde tā pastāvēšanas laikā. Jautājums par pajas vērtību un atbilstību garāžas vērtībai risināms tikai starp bijušajiem kooperatīva biedriem. Lietā nav pierādījumu tam, ka par šo jautājumu būtu radušies strīdi.

[4.6] Par pamatotu atzīstams pirmās instances tiesas secinājums, ka atbildētāja pierādījusi arī pārējos priekšnoteikumus īpašuma iegūšanai ar ieilgumu – valdītāja labu ticību, nepārtrauktu valdījumu un noteikta laika notecējumu.

[4.6.1] Nav konstatēti apstākļi, kas pārtrauktu valdījumu, kurš turpinājies arī pēc tam, kad kooperatīvs faktiski bija izbeidzis savu darbību. Līdz ar to atbilstoši Civillikuma 1018., 1022.panta nosacījumiem valdījums atzīstams par nepārtrauktu no 1992.gada 1.septembra jeb likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 16.pantā noteiktā termiņa – Civillikuma Lietu tiesību daļas spēkā stāšanās brīža. Par pierādītu atzīstams likumā noteiktais pamats – ieilguma termiņš (*Civillikuma 1024.pants*), kas nekustamam īpašumam noteikts desmit gadi. Uz prasības celšanas un lietas izskatīšanas brīdi šis termiņš ir iestājies, tamdēļ atbildētājai ir atzīstamas iegūtās īpašuma tiesības uz ieilguma pamata. Nav apšaubāms arī likumā minētais pamats – īpašnieka tiesiskā iespēja izlietot savu īpašuma tiesību (*Civillikuma 1025.pants*).

[4.6.2] Šādos apstākļos atbildētājas pretprasība par juridisku faktu konstatēšanu un īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu – garāžu – Nr. /numurs/ pilnībā apmierināma. Atzīstot atbildētājai īpašuma tiesības, kā arī to, ka garāžu celtniecība atbilda tajā laikā spēkā bijušajiem normatīvajiem aktiem, noraidāma prasība daļā par īpašuma tiesību atzīšanu un secīgi arī daļā par atbildētājas izlikšanu no viņai piederošās garāžas ar visām viņai piederošajām mantām, tostarp automašīnu.

[4.7] Prasība daļā par nomas tiesisko attiecību pastāvēšanas fakta nodibināšanu, nomas priekšmeta un nomas maksas apmēra noteikšanu, nomas maksas parāda piedziņu apmierināma daļēji. Lai gan apelācijas sūdzībā norādīts, ka tiesa nepareizi piedzinusi zaudējumu summu, pirmās instances tiesa izskatījusi prasību par nomas maksas parāda piedziņu, kā tas lūgts prasības pieteikuma grozījumos. Pirmās instances tiesa pareizi konstatējusi nomas faktiskās attiecības un noteikusi nomas attiecību pastāvēšanas periodu, kā arī nomas maksas apmēru, pamatoti noraidot prasību pārējā daļā.

Tā kā prasītāja cēlusi prasību 2011.gada 30.decembrī, tad prasījumi par nomas faktisko attiecību konstatēšanu, nomas maksas apmēra un nomas maksas parāda noteikšanu, izskatāmi par periodu, kas nepārsniedz desmit gadus jeb Civillikuma 1895.pantā paredzēto noilguma termiņu, kuram iestājoties, izbeidzas saistību tiesība. Apelācijas sūdzībā nav apstrīdēts, ka laikā no 2001.gada 30.decembra līdz 2011.gada 30.novembrim starp prasītāju kā iznomātāju un atbildētāju kā nomnieci pastāvējušas faktiskās nomas tiesiskās attiecības, kas nebija noregulētas ar starp pusēm noslēgtu nomas līgumu. Nav noliedzams, ka uz likuma pamata atbildētājai ir tiesības lietot prasītājai piederošo zemi, kas objektīvi nepieciešama garāžas uzturēšanai.

[4.7.1] Lietā nav strīda, ka nomājamā zemes gabala platība ir 40 m^2, kādu prasībā lūgusi noteikt prasītāja. Līdz ar to nepamatots ir apelācijas sūdzībā izteiktais arguments, ka, nosakot iznomājamās zemes platību, pirmās instances tiesa pārkāpusi Civillikuma 5.pantu.

[4.7.2] Pirmās instances tiesa ir vispusīgi apsvērusi jautājumu par nomas maksas apmēru, izvērtējot tā samērīgumu, un noteikusi patiesu atlīdzību 6 Ls jeb 8,54 *euro* gadā par zemes lietošanu norādītajā laikā. Apelācijas instances tiesa pievienojas pārsūdzētā sprieduma motivācijai. Ievērojot Civillikuma 2123., 2120., 5. un 2120.pantu, minētā nomas maksa konkrētajā periodā ir samērīga, taisnīga un patiesa atlīdzība par nelielas 40 m^2 zemes platības lietošanu. Neskatoties uz prasītājas norādēm, lietas materiālos neatrodas pierādījumi tam, ka zemes īpašniece būtu veikusi kādus ieguldījumus vai nepieciešamus apsaimniekošanas un pārvaldīšanas pasākumus, ka prasītājai būtu radušies izdevumi, kas ietekmējuši nomas maksas apmēru prasītajā laika posmā un dotu pamatu citādas nomas maksas noteikšanai. Jāpiekrīt pirmās instances tiesas secinājumam, ka prasītā nomas maksa 90 Ls gadā ir acīmredzami nesamērīga, jo 2002.–2007.gadā pat viena gada ietvaros tā vairākkārt pārsniegtu attiecīgās iznomājamās zemes platības kadastrālo vērtību, tāpat to pārsniegtu arī 2009. un 2010.gadā, bet 2008.gadā būtu tikai nedaudz par to mazāka. Arī tiesu praksē (sk. *Senāta 2002.gada 9.oktobra spriedumu lietā Nr. SKC-551/2002, 2010.gada 13.oktobra spriedumu lietā Nr. SKC-197/2010, 2010.gada 13.oktobra spriedumu lietā Nr. SKC-208/2010, 2008.gada 28.maija spriedumu lietā Nr. SKC-228/2008, 2016.gada 13.aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-59/2016*) nomas maksa līdzīgā apmērā ir atzīta par samērīgu. Tāpat, piemēram, Valmieras pilsētas teritorijā garāžu kooperatīvs zemes īpašniekam piespiedu nomas attiecību gadījumā maksā nomas maksu 6 % no zemes platības kadastrālās vērtības gadā (sk. *Valmieras rajona tiesas 2013.gada 10.septembra spriedumu lietā Nr. C39056613*). Šī situācija ir salīdzināma ar izskatāmajā lietā pastāvošajām tiesiskajām attiecībām.

Nav saskatāms iemesls, kā dēļ izskatāmajā lietā būtu pamats atkāpties no ilgstoši iedibinātās tiesu prakses nomas maksas apmēra noteikšanā. Nomas maksa 6 Ls gadā attiecīgajā periodā ir apmēram 10 % no zemes kadastrālās vērtības.

No lietas materiālos esošajiem zemes nomas līgumiem un prasības grozījumiem izriet, ka atsevišķi garāžu lietotāji ir noslēguši nomas līgumus vienojoties par lielāku nomas maksu, taču šādi apstākļi nevar kalpot kā pamats nesamērīgi lielas nomas maksas noteikšanai izskatāmajā lietā. Pirmās instances tiesas noteiktā nomas maksa ļauj zemes īpašniecei saņemt pietiekamu atlīdzību par viņai piederošas lietas izmantošanu, jo uz prasītājai piederošās zemes atrodas liels skaits citām personām piederošu garāžu (apmēram 134 garāžas), kuru lietotājiem vai īpašniekiem tāpat kā atbildētājai ir pienākums maksāt nomas maksu zemes īpašniecei. Faktisko apstākļu ziņā līdzīgā lietā ar Senāta 2016.gada 16.decembra rīcības sēdes lēmumu Nr. SKC-2487/2016 atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /pers. B/ kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas 2016.gada 26.aprīļa spriedumu, kurā atzīts, ka nomas maksa 6 Ls gadā par 40 m^2 zemes lietošanu ir samērīga un taisnīga atlīdzība. Nevar piekrist arī prasītājas argumentam, ka garāža ir greznuma priekšmets, jo mūsdienās automašīna uzskatāma par ikdienā lietojamu pārvietošanās līdzekli.

[4.7.3] Tā kā atbildētāja lietojusi zemi zem garāžas, no viņas prasītājas labā piedzenams nomas maksas parāds, kas aprēķināts par laiku no

2001.gada 30.decembra līdz 2011.gada 30.novembrim. Ņemot vērā nomas maksas apmēru 8,54 *euro* gadā, parāda summa ir 84,70 *euro*. Līdz ar to prasība daļā par 1186,86 *euro* piedziņu noraidāma.

[4.8] Ievērojot Civilprocesa likuma 41.panta pirmo daļu un 42.pantu, proporcionāli prasības apmierinātajai daļai no atbildētājas prasītājas labā piedzenama valsts nodeva 1,91 *euro*, bet valsts ienākumos piedzenama valsts nodeva 71,14 *euro*. Ievērojot proporcionalitātes principu, no pusēm valsts ienākumos piedzenami ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi – no prasītājas 16,17 *euro* un no atbildētājas 0,14 *euro*.

[5] Par apelācijas instances tiesas spriedumu prasītāja iesniegusi kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā.

Kasācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[5.1] Prasītāja lietā vairākkārt lūgusi pieņem blakus lēmumus sakarā ar liecinieces /pers. K/ nepatieso liecību, taču tiesa to nepamatoti nav darījusi, tādējādi pārkāpjot Civilprocesa likuma 232.panta pirmās daļu. Liedzot prasītājai tiesības iesniegt pierādījumus un iepazīties ar lietas materiāliem, tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 8.panta pirmo daļu, 9., 10., 74.pantu, likuma „Par tiesu varu" 17.pantu. Pēc lietas izskatīšanas pirmās instances tiesā tika iegūti jauni pierādījumi, kuri pirms tam nebija iegūstami vai neeksistēja. Izmantojot Civilprocesa likuma 110.pantā noteiktās tiesības iesniegt pierādījumus CD diska formā, prasītāja 14 dienas pirms tiesas sēdes – 2017.gada 4.oktobrī (*tā kasācijas sūdzībā*) – iesniedza pierādījumus, taču tiesa atteikusies šos pierādījumus pievienot lietas materiāliem.

[5.2] Atbilstoši likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 1.panta otrajai daļai un Civillikuma 3.pantam, tiesai lietas izskatīšanā bija jāpiemēro:

- LPSR MP 1963.gada 29.marta lēmums Nr. 200 „Par garāžu celtniecību pilsoņu individuālajiem automobiļiem (motocikliem)" un ar to apstiprinātie „Kolektīvo garāžu (stāvvietu) celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva paraugstatūti";
- LPSR MP 1976.gada 26.februāra lēmums Nr. 73 „Par pilsoņiem piederošo transportlīdzekļu glabāšanai paredzētu atklāto stāvvietu vai garāžu celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva paraugstatūtiem" un ar to apstiprinātie „Pilsoņiem piederošo transportlīdzekļu glabāšanai paredzēto atklāto stāvvietu vai garāžu celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva paraugstatūti";
- ar Madonas rajona TDP Izpildkomitejas 1975.gada 30.jūnija lēmumu Nr. 96 reģistrētie „Kolektīvo garāžu celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva „Celtnieks" statūti";
- likums „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām";
- Augstākās padomes 1991.gada 6.augusta lēmums „Par Latvijas Republikas likuma „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām" spēkā stāšanās kārtību".

[5.3] Kooperatīva statūti reģistrēti 1975.gada 30.jūnijā. Atbilstoši tobrīd spēkā bijušajiem normatīvajiem aktiem, pēc statūtu reģistrācijas kooperatīvam bija jāiegūst juridiskas personas tiesības un jāsāk lietot apaļo zīmogu ar kooperatīva nosaukumu, taču kooperatīvam "Celtnieks" nebija ne sava zīmoga, ne norēķinu konta bankā, līdz ar to tas neieguva pilnvērtīgas juridiskās personas tiesības. Celtniecība par skaidras naudas līdzekļiem nebija atļauta, tādēļ celtniecības process, neesot zīmogam un bankas kontam, nevar tikt atzīts par likumīgu. Tiesai bija jāpiemēro LPSR Civilkodeksa 109., 100.pants un Paraugstatūtu 6.punkts, lai konstatētu, ka kooperatīvs, kuram nebija norēķinu konta, zīmoga un kuram nav noslēgtu līgumu par elektroenerģijas piegādi, līdz 1985.gadam nevarēja veikt nekādus celtniecības darbus.

[5.4] /pers. H/ (*tā kasācijas sūdzībā*) nav pierādījis, ka viņš, iestājoties kooperatīvā, būtu iemaksājis biedra maksu un paju, kā tas noteikts 1963.gada Paraugstatūtu 11.punkta „a" un „b" apakšpunktā, kooperatīva 1975. un 1987.gada statūtu 13.punkta „a" un „b" apakšpunktā. Nav arī neviena pierādījuma tam, ka kāds no biedriem vispār jebkad būtu iemaksājis paju un ka kooperatīvam būtu bijis noslēgts kāds līgums par celtniecības darbu veikšanu, tāpat nav atrodams neviens kooperatīva biedru saraksts. Tiesa Paraugstatūtus un kooperatīva statūtus iztulkojusi pretēji to jēgai, lai gan kooperatīvā bija jābūt pilnīgi skaidram, cik biedru tajā ir, kāds ir iemaksājamās pajas apmērs un kādā apmērā katrs biedrs atbild par kooperatīva saistībām. Nepašaubot liecinieku liecības, bez ievērības atstāts prasītājas arguments par liecinieku ieinteresētību lietas iznākumā. Lietā nav neviena dokumenta par kooperatīva likumīgu funkcionēšanu garāžu būvniecības laikā, tomēr tiesa atzinusi, ka šādi dokumenti bijuši mirušā kooperatīva vadītāja rīcībā. Tiesas secinājums par garāžas lietotāja īpašuma tiesību atzīšanu ir pretrunā ar lietā esošajiem pierādījumiem. Tādējādi tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu, 97.pantu, 193.panta piekto daļu, 432.panta otro daļu.

[5.5] Tiesa atzinusi par likumīgu garāžu celtniecību uz zemes gabala, kas nav piešķirts to celtniecībai. Minēto apstiprina Madonas pilsētas 1974.gada ģenerālplāna savietojums ar Valsts zemes dienesta kadastra informācijas sistēmas plānu, no kura skaidri redzams, ka garāžas uzceltas citā vietā. Garāžas bija jāceļ /adrese D/, bet tās uzceltas /adrese A/.

[5.6] Ignorējot prasītājas iesniegtos pierādījumus, tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmās un trešās daļas normas, nav ievērojusi arī Paraugstatūtu un kooperatīva statūtu 6.punkta „a" apakšpunktu. Tiesa, atsaucoties uz kooperatīva „Celtnieks" 1976.gada 26.februāra Paraugstatūtu 8.punktu, konstatējusi, kādi dokumenti nepieciešami garāžu celtniecības uzsākšanai, taču tajā pašā laikā atzinusi, ka šādu dokumentu iesniegšanas pienākuma izpilde objektīvi nav iespējama. Dokumentu neesības gadījumā būtu loģiski atzīt celtniecību par nelikumīgu. Nav ņemts vērā arī tas, ka citiem tobrīd pastāvējušajiem kooperatīviem šādi dokumenti arhīvos ir atrodami. Tā kā kooperatīvs nav izpildījis Paraugstatūtu 6.punktā minētās prasības, atzīstams, ka garāžas cēla nevis kooperatīvs, bet gan katrs garāžas lietotājs.

[5.7] Ja pilsētas domes būvvaldes rīcībā nav garāžu būvniecības dokumentācijas un tai nav zināms garāžu īpašnieks, tad būvvaldes izziņā ietvertais apgalvojums, ka garāžas „*celtas saskaņā ar likumdošanu, kas bija spēkā garāžu celtniecības periodā*" vērtējams kā nekompetents un nepamatots. Turklāt lietā nav nekādu dokumentu, kas attiecas uz garāžu būvniecību, nav ziņu par garāžu lietotājiem, nav arī pierādījumu tam, ka garāžas celtas saskaņā ar Madonas pilsētas attiecīgajā laika posmā spēkā bijušo teritorijas plānojumu. Tas, ka garāžas bija jānodod ekspluatācijā, izriet no 1963.gada Paraugstatūtu 28.punkta „e" apakšpunkta, 1976.gada Paraugstatūtu 33.punkta „k" apakšpunkta un kooperatīva 1987.gada statūtu 33.punkta „k" apakšpunkta. Neraugoties uz minēto un neievērojot arī Senāta 2005.gada 9.marta spriedumā lietā Nr. SKC-162/2005 atzīto, tiesa secinājusi, ka uzbūvētas ēkas nenodošana ekspluatācijā tās būvniecību nepadara par nelikumīgu.

[5.8] Kooperatīva likvidācija nav notikusi atbilstoši 1991.gadā spēkā bijušajiem normatīvajiem aktiem, līdz ar to garāžu nodošana kooperatīva biedriem nenotika. Lietā nav pierādījumu, kas apliecinātu, ka būtu ievērota likuma „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām" 6.nodaļā un kooperatīva 1987.gada statūtu 6.nodaļā noteiktā likvidācijas kārtība. Tiesa nav norādījusi, uz kāda likuma pamata kooperatīva likvidācija varētu tikt atzīta par tiesisku, tā vietā vien secinājusi, ka kooperatīvs nekad nav reģistrējies Uzņēmumu reģistrā.

[5.9] Garāžas nošķiršanas par pajām fakts pierādīts tikai ar ieinteresētu liecinieku liecībām, kas nevar būt likumīga sprieduma pamatā. Nav pierādījumu par katra garāžas lietotāja pajas vērtību, garāžas vērtību un to, vai šīs vērtības ir salīdzināmas. Tā kā kooperatīva likvidācijas sapulce nekad nav notikusi, nepareizs ir tiesas atzinums, ka garāžas nošķirtas par pajām. Šādos apstākļos nepastāv valdījuma tiesiskais pamats, kas izslēdz īpašuma iegūšanu ar ieilgumu. Minēto apliecina arī judikatūra – Senāta 2005.gada 9.marta spriedums lietā Nr. SKC-162/2005, 2011.gada 26.janvāra spriedums lietā Nr. SKC-37/2011, 2011.gada 23.augusta rīcības sēdes lēmums lietā Nr. SKC-450/2011 un Civillietu tiesu palātas 2010.gada 10.jūnija spriedums lietā Nr. C04253407. Apelācijas instances tiesa atsaukusies uz judikatūru, kura nav izmantojama, jo tajā vērtēts jautājums par individuālo garāžu celtniecību, bet konkrētajā lietā bija jāpiemēro arī speciālie normatīvie akti, kas regulē celtniecības kooperatīva dibināšanu, biedrus, pajas, to iemaksu

bankas kontā u.t.t.

[5.10] Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1770., 1772., 1775., 1787.pantu, nepamatoti pretnostatot nomas maksas parāda jēdzienu un zaudējuma jēdzienu. Zaudējumi var būt gan līgumisko, gan ārpuslīgumisko attiecību ietvaros, kas tieši izriet no Civillikuma 1784. un 1785.panta. Ar judikatūras atziņām ir būtiski paplašināts zaudējumu jēdziens, tajā ietverot mantas samazinājumu, zudumus, bojājumus, peļņas atrāvumu, papildu izdevumus, atjaunošanas izdevumus un jebkuras citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas. Kā zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikums ne vienmēr tiek prasīta zaudējuma nodarītāja prettiesiskā rīcība, vaina. Atzīstot, ka nesaņemtā nomas maksa nav zaudējumi, tiesa nav vērtējusi nevienu apelācijas sūdzībā norādīto argumentu, kas attiecas uz nomas maksas jeb zaudējumu apmēru. Pirmās instances tiesas noteiktā nomas maksa ir krasā pretrunā ar tiesu praksi. Senāta 2002.gada 9.oktobra spriedumā lietā Nr. SKC-551/2002 norādīts, ka nomas maksas apmērs nosakāms, izvērtējot zemes gabala atrašanās vietu un apstākļus, kādam mērķim ēka, kura atrodas uz zemes gabala, tiek izmantota. Konkrētā garāža atrodas pilsētas centrā, darījumu iestāžu un komercapbūves teritorijā.

[5.11] Tiesāšanās izdevumi radušies pašu garāžu lietotāju vainas dēļ, jo tie nav sakārtojuši īpašuma tiesības. No lietas materiāliem nav redzams, kā prasītāja aizskārusi šo personu tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses, tādēļ tieši garāžu lietotājiem būtu jāuzņemas šie izdevumi pašiem, nevis jārada zaudējumi prasītājai.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 29.augusta spriedums atstājams negrozīts.

[7] Izskatāmajā lietā strīda priekšmets ir īpašuma tiesības uz garāžu Nr. /numurs/ /adrese A/, kas atrodas uz prasītājai piederošas zemes.

Zemes īpašniece savu īpašuma prasību pamatojusi ar Civillikuma 968.pantā reglamentēto akcesijas principu, proti, strīdus garāža atrodas uz viņai piederošas zemes un tādēļ atzīstama par tās daļu. Savukārt pretprasība pamatota ar likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību" 14.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktā izņēmuma no akcesijas principa apstākļiem, kad ēkas uzskatāmas par patstāvīgu īpašuma objektu (ja tās uzceltas uz zemes, kas atbilstoši likumam piešķirta šim nolūkam pirms Civillikuma lietu tiesību daļas spēkā stāšanās dienas – 1992.gada 1.septembra, bet zemes īpašuma tiesības atjaunotas bijušā zemes īpašnieka mantiniecei).

Līdz ar to apelācijas instances tiesai pārbaudāmajā spriedumā bija jāvērtē apstākļi, kas attiecas uz strīdus garāžas celtniecības likumību un laiku, jo no šī vērtējuma ir atkarīgs, vai ir konstatējams tiesiskais pamats valdījumā ilgstoši esošās strīdus garāžas iegūšanai īpašumā ar ieilgumu. Senāts konstatē, ka šos apstākļus tiesa spriedumā ir vērtējusi.

[8] Civilprocesa likuma 475.pantā reglamentēts kasācijas instances tiesas sprieduma saturs. Atbilstoši šā panta ceturtās daļas 1.punktam, noraidot kasācijas sūdzību, sprieduma motīvu daļā tiesa norāda argumentus, kuru dēļ sūdzība noraidīta.

Tomēr likumdevējs ir paredzējis gadījumu, kad kasācijas instances spriedumā nav norādāmi iepriekš minētie argumenti, proti, atbilstoši Civilprocesa likuma 475.panta sestajai daļai, ja tiesa, izskatot lietu, atzīst, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais pamatojums tiesību normu piemērošanas jautājumā ir pareizs, tā sprieduma motīvu daļā var norādīt, ka atzīst attiecīgo argumentāciju par pareizu. Šādā gadījumā šā panta ceturtās daļas 1.punktā noteiktos argumentus sprieduma motīvu daļā var nenorādīt.

Senāts, atzīstot pārsūdzētajā spriedumā ietverto pamatojumu tiesību normu piemērošanas jautājumā par pareizu, uzskata par iespējamu konkrētajā gadījumā izlietot Civilprocesa likuma 475.panta sestajā daļā paredzētās tiesības.

[9] Senāts papildus norāda, ka kasācijas kārtībā apelācijas instances tiesas spriedums ir pārsūdzams tad, ja tiesa nepareizi piemērojusi vai iztulkojusi materiālo tiesību normas, pārkāpusi procesuālo tiesību normu vai, izskatot lietu, pārsniegusi savas kompetences robežas (sal. *Augstākās tiesas 2015.gada 30.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKC-42/2015 (C24081209) 7.punktu, 2016.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-427/2016 (C29678810) 9.1.4.punktu, Senāta 2019.gada 9.maija sprieduma lietā Nr. SKC-388/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0509.C30510517.10.S) 9.punktu, 2019.gada 17.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-55/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0617.C05030713.3.S) 10.punktu*). Turklāt jāņem vērā, ka procesuālo tiesību normas pārkāpums rada pamatu sprieduma pārsūdzēšanai tikai tad, ja tas noveda vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas (*Civilprocesa likuma 452.panta otrā daļa*).

[10] Pārbaudījis kasācijas sūdzībā izteiktos iebildumus par procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, Senāts konstatē, ka prasītājas argumenti, nepiekrītot spriedumā norādītajam strīda apstākļu vērtējumam un apšaubot apelācijas instances tiesas veikto pierādījumu izvērtējumu, galvenokārt vērsti uz to pārvērtēšanu un faktisko apstākļu noskaidrošanu, kas nevar būt iemesls pārsūdzētā sprieduma atcelšanai, jo atbilstoši Civilprocesa likuma 450.panta trešajai daļai lietas faktisko apstākļu noskaidrošana un pierādījumu izvērtēšana no jauna neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē.

No pārbaudāmā sprieduma motīviem redzams, ka apelācijas instances tiesa lietā apkopotos pierādījumus, kas attiecas uz būtiskiem strīda apstākļiem, vērtējusi atbilstoši Civilprocesa likuma 97.panta pirmās daļas prasībām, uz šā izvērtējuma pamata izdarītie secinājumi ir izvērsti argumentēti un pārliecinoši.

Kasācijas sūdzībā norādīts, ka prasītāja vairākkārt lūgusi pieņem blakus lēmumus sakarā ar liecinieces /pers. K/ liecībām, kas, prasītājas ieskatā, bijušas nepatiesas, taču tiesa to nav darījusi, tādējādi pieļaujot Civilprocesa likuma 232.panta pirmās daļas pārkāpumu.

Civilprocesa likuma 232.panta pirmā daļa noteic, ka gadījumā, ja, izskatot lietu, konstatēti apstākļi, kas liecina par iespējamu likuma pārkāpumu, tiesa ir tiesīga pieņemt blakus lēmumu, ko nosūta attiecīgajai iestādei. No minētās normas, uz kuru atsaukusies kasācijas sūdzības iesniedzēja, redzams, ka izšķiršanās par blakus lēmuma pieņemšanu pēc savas iniciatīvas vai lietas dalībnieka lūguma ir tiesas kompetence, tādēļ gadījumā, kad tiesa nav saskatījusi tiesisku pamatu blakus lēmuma pieņemšanai, nevar runāt par procesuālo tiesību normas pārkāpumu, jo lēmuma pieņemšana ir tiesas tiesība nevis pienākums.

Turklāt judikatūrā attiecībā par Civilprocesa likuma 232.panta piemērošanu norādīts, ka pat gadījumā, ja tiesa saskatīja tādu likuma pārkāpumu, par ko var piemērot publiski tiesiskas sankcijas, tai bija tiesības pieņemt blakus lēmumu, nosūtot to kompetentai iestādei, bet tas nevar ietekmēt privāttiesiska strīda izšķiršanu (sk. sal. *Senāta 2018.gada 15.marta sprieduma lietā Nr. SKC-29/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0315.C28322309.1.S) 16.punktu*).

Attiecībā uz Augstākajā tiesā vairākkārt iesniegtajiem prasītājas pieteikumiem par nepieciešamību lietā pieņemt blakus lēmumus, jāatgādina – kasācijas instances tiesa neizskata lietu pēc būtības un nenoskaidro faktus un apstākļus. Konkrētajā gadījumā prasītājas iesniegumos norādītie apstākļi,

Senāta ieskatā, nerada pietiekamu pamatu lemt jautājumu par blakus lēmuma pieņemšanu. Uzskatot, ka kādas personas rīcība ir krimināls odāma, nolūkā pārtraukt šādas darbības un saukt vainīgo pie likumā paredzētās atbildības, pašai prasītājai ir tiesības vērsties policijā.

Kasācijas sūdzībā prasītāja norādījusi arī uz ievērojamo civillietu skaitu, kurās viņa iesaistījusies, risinot strīdu par garāžu /adrese A/, piederību un citus ar to saistītos prasījumus, kā rezultātā viņai radušies ievērojami tiesāšanās izdevumi. Tādēļ prasītāja vēlējusies iesniegt pierādījumus CD formātā, taču apelācijas instances tiesa, pārkāpjot Civilprocesa likumā nostiprināto pušu vienlīdzības un sacīkstes principu, atteikusies šos pierādījumus pieņemt.

Kā redzams no tiesas 2017.gada 15.augusta sēdes protokola (sk. *lietas 3.sēj. 140.–141.lp.*), apelācijas instances tiesa noraidījusi prasītājas lūgumu par CD formātā pārveidotu pierādījumu pievienošanu lietas materiāliem, atzīstot, ka „*lūgumos norādītie pierādījumi, uz kuru nepieciešamību norādījusi prasītājas pārstāve, ir rakstveida pierādījumi, kas kā fakti ierakstīti rakstveida papīra formāta dokumentos. Tiesa norāda, ka Civilprocesa likuma neparedz iespēju iesniegt tiesā dokumentus, kuru oriģināli izgatavoti papīra formātā, atvasinājumu iesniegšanu pārveidotā formātā*". Savukārt attiecībā uz DVD diska pievienošanu tiesa norādījusi, ka „*jesnieguma pielikumā pierādījumi DVD diskā nav pievienoti, par ko sastādīts akts*". Šajā tiesas sēdē tiesa noteikusi nākamās tiesas sēdes laiku un datumu nolēmuma pasludināšanai – 2017.gada 29.augustu plkst. 9.30. Tiesā 2016.gada 15.septembrī un 2016.gada 4.oktobrī iesniegtie CD atdoti iesniedzējai 2017.gada 18.augustā (sk. *lietas 3.sēj. 143.lp.*).

Noraidot prasītājas iebildumus par pierādījumu nepieņemšanu, Senāts uzsver, ka pierādījumi iesniedzami pirmās instances tiesā un papildu pierādījumu iesniegšana apelācijas instancē ir izņēmums no šīs kārtības, kas tiek pieļauts vienīgi situācijā, kad, kā to pamatoti norādījusi apelācijas instances tiesa, attaisnojošu iemeslu dēļ tas objektīvi nav bijis iespējams. Līdz ar to apelācijas instances tiesas rīcība, nepieņemot pierādījumus CD formātā, kas būtībā dublē lietas materiālos esošos dokumentus, atbilst Civilprocesa likuma 430.panta ceturtajā daļā noteiktajam.

[11] Atbilstoši Civilprocesa likumam (sk. *464.[1] pantu*) viena no Senāta kompetencēm ir vienotas tiesu prakses veidošana un nodrošināšana.

Līdz ar to nepieciešams norādīt, ka kasācijas instances tiesā jau ir izskatītas un noraidītas vairākas prasītājas kasācijas sūdzības faktisko un tiesisko apstākļu ziņā līdzīgās lietās, ar kasācijas sūdzībās ietvertiem analogiem argumentiem, jo arī šie strīdi saistījās ar Madonas pilsētā padomju laikā uz šobrīd prasītājai piederošās zemes uzcelto garāžu piederību (sk., piemēram, *Senāta 2019.gada 17.jūnija spriedumu paplašinātā sastāvā lietā Nr. SKC-55/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0617.C05030713.3.S) , 2019.gada 27.jūnija spriedumu lietā Nr. SKC-149/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0627.C05032409.4.S), 2019.gada 28.jūnija spriedumu lietā Nr. SKC-200/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0628.C05024712.10.S), 2019.gada 4.jūlija spriedumu lietā Nr. SKC-51/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0704.C05023312.3.S) un 2019.gada 10.jūlija spriedumu lietā Nr. SKC-53/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0710.C05019912.3.S*).

Senāts paplašinātā sastāvā, 2019.gada 17.jūnija spriedumā lietā Nr. SKC-55/2019 atzinis par pamatotu apelācijas instances tiesas secinājumu, ka līdz 1992.gada 1.septembrim strīdus garāžas bija ne tikai likumīgi uzbūvētas, bet arī kā kooperatīvam piederoša manta, tā darbībai izbeidzoties, nodalīta atbildētājiem – kooperatīva biedriem – īpašumā.

1991.gada 1.septembrī stājās spēkā likums „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām", kurā atbilstoši iepriekš norādītajiem pamatprincipiem definēta gan kooperatīvās sabiedrības būtība (*1.pants*), gan tās līdzekļu izcelsme (*19., 20.pants*), gan darbības izbeigšanas kārtība un sekas (*31.pants*). Savukārt 1991.gada 17.septembrī stājās spēkā Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmums „Par Latvijas Republikas likuma „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām" spēkā stāšanās kārtību", kura 2.punkts visām kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām, savienībām un to uzņēmumiem, kas nodibināti pirms šā likuma stāšanās spēkā, imperatīvi noteica pienākumu līdz 1992.gada 1.martam pārreģistrēties Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā vai arī likvidēties. Lietā netiek apstrīdēts fakts, ka kooperatīvs „Celtnieks" neizpildīja nevienu no likumā noteiktajiem pienākumiem, proti, tas nepārreģistrējās Uzņēmumu reģistrā un nelēma par likvidāciju likumā „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām" paredzētajā kārtībā. Šādā situācijā apelācijas instances tiesai bija pamats atzinumam, ka imperatīvā kārtā noteikta pienākuma neizpildīšanas sekas ir kooperatīva darbības izbeigšana uz likuma pamata. Un, lai arī šādā gadījumā, kā pareizi norādīts kasācijas sūdzībā, likumā noteiktā likvidācijas kārtība netika ievērota, likvidācijas sekām bija jāatbilst iepriekš norādītajiem kooperācijas pamatprincipiem – kooperatīva biedriem bija visas tiesības atgūt savus veiktos ieguldījumus. Izņēmumi no šī pamatprincipa – kooperatīvā kārtā radītā mantiskā labuma nonākšana valsts vai citu privātpersonu īpašumā – likumā netika paredzēti. Konkrētajā situācijā ieguldījumu atgūšana izpaudās kā pašu biedru radītā mantiskā labuma – saimnieciskā kārtā uzceltās garāžas – nošķiršana vai nodošana attiecīgajam kooperatīva biedram, kas arī uzskatāms par tiesisku pamatu nekustamā īpašuma iegūšanai īpašumā (sk. *Senāta 2019.gada 17.jūnija sprieduma lietā Nr. SKC-55/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0617.C05030713.3.S) 13.punktu*).

Apelācijas instances tiesas spriedumā norādītie motīvi, pamatojot viedokli par atbildētājas tiesībām iegūt garāžu īpašumā uz ieilguma pamata, atbilst iepriekš minētajām Senāta atziņām. Tāpat spriedumā sniegtas argumentētas un ar materiālo tiesību normām pamatotas atbildes, kāpēc prasība nav apmierināma ne daļā par īpašuma tiesību atzīšanu uz garāžu un izlikšanu no tās, ne daļā par /pers. B/ aprēķinātā nomas maksas parāda piedziņu.

Līdz ar to par deklaratīvu un pilnībā nepamatotu atzīstams kasācijas sūdzības iesniedzējas paustais viedoklis, ka pārsūdzētais spriedums sastāv tikai no procesuālo tiesību normu pārkāpumiem, turklāt nepareizi piemērojot arī materiālo tiesību normas.

[12] Kasācijas sūdzībā, neatsaucoties uz Civilprocesa likuma normām, izteiktas pretenzijas par tiesāšanās izdevumu piedziņu no prasītājas, izvirzot argumentu, ka šie izdevumi ir piedzenami no atbildētājas, kurša tāpat kā citi garāžu lietotāji savlaicīgi nav veikusi pasākumus, lai iegūtu īpašuma tiesības uz garāžu, tātad pie izdevumu rašanās vainojama tieši viņa.

Šajā sakarā minētie argumenti ir noraidāmi, jo atbilstoši Civilprocesa likuma 1.pantam katrai personai ir tiesības vērsties tiesā, lai aizsargātu savas aizskartās vai apstrīdētās civilās tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses, tomēr personām nav pamata paļauties, ka, prasības noraidīšanas gadījumā vai celtās pretprasības apmierināšanas gadījumā tiesas izdevumi tiks piedzīti, pārkāpjot Civilprocesa likuma 4.nodaļā iekļautās tiesību normas, kas regulē tiesāšanās izdevumu atlīdzināšanas kārtību. Līdz ar to prasītājas pārmetumi ir nevietā, jo, piedzenot tiesas izdevumus, tiesa atsaukusies uz Civilprocesa likuma 41.panta pirmo daļu un 42.panta otro daļu, savukārt kasācijas sūdzībā pretēji Civilprocesa likuma 453.panta pirmās daļas 5.punkta noteikumiem nav atrodami argumenti, kāpēc šīs normas nebūtu piemērojamas.

Senāts konstatē, ka acīmredzami ne visi kasācijas sūdzībā minētie argumenti ir attiecināmi uz pārsūdzēto spriedumu izskatāmajā lietā, jo kasācijas sūdzībā konstanti kā atbildētājs norādīts pavisam citas garāžas lietotājs (/pers. H/), kurš nav šīs lietas dalībnieks.

[13] Ievērojot minēto, Senāts uzskata, ka apelācijas instances tiesa izskatāmajā lietā konkrētajām tiesiskajām attiecībām pareizi piemērojusi tiesību normas un nav pieļāvusi tādus procesuālus pārkāpumus, kas varētu būt pamats sprieduma atcelšanai. Minēto apsvērumu kopums ļauj secināt, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir pamatots un tiesisks, tādēļ tas atstājams negrozīts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu un 477.pantu, Senāts

nosprieda

Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 29.augusta spriedumu atstāt negrozītu, bet /pers. B/ kasācijas sūdzību noraidīt. Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore referente I.Lauka
Senators V.Maksimovs
Senatore M.Zāģere